

**LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU**
23/24

Subota, 10. veljače 2024. u 19:30

SLOVAČKA FILHARMONIJA

DANIEL RAISKIN, dirigent
LOVRE MARUŠIĆ, glasovir

 LISINSKI

Franz Schubert
Uvertira melodrami *Čarobna harfa*, D. 644

Ludwig van Beethoven
Četvrti koncert za glasovir i orkestar u G-duru, op. 58
Allegro moderato
Andante con moto
Rondo: Vivace

Franz Schmidt
Treća simfonija u A-duru
Allegro molto moderato
Adagio
Scherzo: Allegro vivace
Lento – Allegro vivace

Nakon koncerta s umjetnicima razgovara Bojana Plečaš Kalebota.

SLOVAČKA FILHARMONIJA

Slovačka filharmonija utemeljena je 1949. zahvaljujući dvojici umjetnika međunarodnoga ugleda, Václavu Talichu (1949. – 1952.) i Ludovítu Rajteru (1949. – 1976.). Ostali šefovi dirigenti važni za glazbenu evoluciju Orkestra su Tibor Frešo, Ladislav Slovák, Libor Pešek, Vladimír Verbitsky, Bystrík Režucha, Aldo Ceccato, Ondrej Lenárd, Jiří Bělohlávek, Vladimír Válek, Peter Feranec, Emmanuel Villaume i James Judd. Stalni gostujući dirigenti Slovačke filharmonije bili su Leoš Svárovský, Rastislav Štúr i Petr Altrichter. U sezoni 2020./2021. na mjesto šefa dirigenta dolazi Daniel Raiskin. Među brojnim gostujućim dirigentima koji su tijekom godina surađivali sa Slovačkom filharmonijom međunarodno su priznati: J. Ferencsik, W. Rowicki, V. Smetáček, K. Ančerl, F. Konwitschny, A. Jansons, V. Neumann, H. Abendroth, A. Pedrotti, sir E. Goossens, sir M. Sargent, R. Benzi, K. Masur, sir Ch. Mackerras, C. Zecchi, S. Baudo, C. Abbado, K. Sanderling, Z. Košler, R. Muti, K. Richter, K. Kondrašín, L. Segerstam, A. Lombard, S. Celibidache, T. Sanderling, O. Danon, M. Rossi, N. Järvi, K. Kobayashi, E. Svetlanov, M. Jansons, Ch. von Dohnányi, D. Kitajenko, O. Suitner, J. Conlon, V. Gergijev, A. Rahbari, F. Luisi, sir Y. Menuhin, P. Schreier, V. Fedosejev, R. Weikert, M. Caridis, P. Steinberg, P. Keuschnig, T. Hanus, J. Hruša, J. Valčuha, T. Netopil, I. Marin, P. Baleff, G. Pehlivanian, J. Märkl, I. Volkov, W. Marshall, E. Gullberg Jensen, a valja spomenuti i A. Buribajeva te skladatelje i izvođače vlastitih djela, kao što su J. Martinon, K. Penderecki i A. Hačaturjan. Orkestar je ostvario brojne snimke za radio, televiziju i glazbene izdavače OPUS, Supraphon, Panton, Hungaroton, JVC Victor, RCA, Pacific Music, Naxos i Marco Polo. Orkestar Slovačke filharmonije redovito gostuje na vodećim europskim pozornicama i festivalima te na Cipru, u Turskoj i SAD-u. Održava i koncertne turneje po Japanu, Južnoj Koreji, Omanu i Ujedinjenim Arapskim Emiratima.

PRVE VIOLINE

Jarolím Emmanuel Ružička, koncertni majstor; Vladimír Bereník, Jozef Balogh, Andrea Benická, Radomír Cikatricis, Zuzana Gavorníková, Július Horváth, Monika Jurčénková, Gabriel Szathmáry, Lucia Šaray, Ján Timčák, Anabela Patkoló, Gonzalo Arguello, Marek Juráš

DRUGE VIOLINE

Marián Hrubý, vođa dionice; Jana Gubková Černá, Johana Motýľová, Lucia Harvanová, Ivo Raška, Ľubica Klasová, Beata Borzová, František Černý, Adam Szendrei, Mária Dluhá, Zuzana Uškovišová, Meagan Slattery

VIOLE

Martin Ruman, vođa dionice; Bálint Kovács, Ladislav Maršovský, Júlia Bolebruchová, Kornel Klatt, Viktória Šandala, Alice Karbanová, Astghik Siradeghyan, Dimitrij Kopčák, Ľudovít Kara

VIOLONČELA

Ján Slávik, vođa dionice; Orsolya Kovács, Ken-Wassim Ubukata, Ewa Barciok, Jaroslav Šimko, Csaba Rácz, Eva Schranzová, Daniel Baran

KONTRABASI

Rastislav Sokol, vođa dionice; Anton Jaro, Juraj Griglák, Robert Halenár, Aristid Sokol, Tibor Nagy, Filip Jaro

FLAUTE

Cyril Šíkuka, Dagmar Kamenská

OBOE

Robert Holota, Róbert Krchniak

KLARINETI

Jozef Luptáčik, Jozef Uhliar

FAGOTI

Peter Kajan, Mária Yaňéz Ocaňa

ROGOVI

Róbert Kis, Peter Kižňanský, Miklós Pál Horváth, Branislav Hóz

TRUBE

Rastislav Suchan, Mikuláš Duranka

TROMBONI

Albert Hrubovčák, Branislav Belorid, Michal Motýľ

TIMPANI

Peter Kosorín

DANIEL RAISKIN

„Daniel Raiskin glazbenik je istančanog senzibiliteta, dobro upućen u svoj zanat...“ (David Gutman, *Gramophone*)

Svojim nepogrešivim umjetničkim potpisom **Daniel Raiskin** postao je jedan od najpriznatijih dirigenata svoje generacije, njegujući širok repertoar izvan okvira *mainstreama* u svojim dojmljivo koncipiranim programima. Sin istaknutoga muzikologa, Daniel Raiskin odrastao je u Sankt Peterburgu, gdje je pohađao slavni Konzervatorij. Isprva se usredotočio na violu, ali ga je za dirigentski poziv nadahnuo susret s istaknutim učiteljem Levom Savichem. Nakon što je 1990. napustio Sovjetski Savez, nastavio je studij u Amsterdamu i Freiburgu. Uz to, pohađao je i tečajeve kod uglednih dirigenata (Mariss Jansons, Neeme Järvi, Milan Horvat, Woldemar Nelson i Jorma Panula). Od sezone 2018./2019. Daniel Raiskin glazbeni je direktor Simfonijskoga orkestra u Winnipegu, a od 2020./2021. šef dirigent Slovačke filharmonije. Od 2017./2018. glavni je gostujući dirigent Beogradske filharmonije. Nedavni angažmani uključivali su nastupe s Islandskim simfonijskim orkestrom, Slovačkom filharmonijom, Daejeonskom filharmonijom, Simfonijskim orkestrom RTV Slovenije, Državnim orkestrom Rajnska filharmonija, Državnim akademskim simfonijskim orkestrom Rusije *Svetlanov* i Stuttgartskom filharmonijom te prve suradnje sa Simfonijskim orkestrom iz Edmontona i Varšavskom filharmonijom. Tijekom sezone 2021./2022. Daniel Raiskin proširio je opseg svojih dužnosti u Bratislavi i Winnipegu. U rujnu 2021. ravnao je Slovačkom filharmonijom na Festivalu *InClassica* u Dubaiju, dijeleći pozornicu s Rudolfom Buchbinderom, Gilom Shahamom, Danielom Hopeom i Andreasom Ottensamerom. Aktualni nastupi i oni u bližoj budućnosti uključuju ponovnu suradnju s Varšavskom i Stuttgartskom filharmonijom te Švedskim komornim orkestrom, prvi nastup sa simfonijskim orkestrima iz Indianapolisa i Vancouvera te ponovne angažmane s Hong Kong Sinfoniettom, Simfonijskim orkestrom Tenerifa, Ruskim nacionalnim orkestrom, Filharmonijom iz Kanagawe, Haškim rezidencijalnim orkestrom, Napuljskom filharmonijom, Münchenskim simfonijskim orkestrom i Praškom filharmonijom, da spomenemo samo neke. Daniel Raiskin bio je glavni gostujući dirigent Simfonijskoga orkestra Tenerifa (2016. – 2018.) te šef dirigent Državnoga orkestra Rajnska filharmonija u Koblenzu (2005. – 2016.) i Filharmonije *Artur Rubinstein* u Łódzu (2008. – 2015.). Njegovi redoviti gostujući angažmani uključuju nastupe uz Atenski državni orkestar, Filharmoniju iz Kopenhagena, Simfonijski orkestar iz Düsselдора, Islandski simfonijski orkestar, Japanski stoljetni simfonijski orkestar, Simfonijski orkestar iz Malmöa, Orkestar Marijinskog teatra, Moskovsku filharmoniju, Orkestar Mozarteuma iz Salzburga, Nacionalni simfonijski orkestar iz Tajvana, Filharmoniju Sjevernonjemačkoga radija iz Hannovera, Filharmoniju iz Wrocława, Belgijski nacionalni orkestar, Nacionalni orkestar iz Lyona, Nacionalni simfonijski orkestar iz Meksika, Filharmoniju iz Osake, Haški

rezidencijalni orkestar, Simfonijski orkestar RTV Slovenije, Simfonijski orkestar iz San Antonija, Stuttgartsku filharmoniju, Švedski komorni orkestar i Tonkünstler orkestar. Njegovi nastupi u opernim produkcijama uključuju Bizetovu *Carmen*, Šostakovičev *Nos* i Mozartova *Don Giovanni*. Među najuglednijim solistima s kojima je surađivao su Emanuel Axe, José Cura, Renée Fleming, Nelson Freire, Martin Fröst, Alban Gerhardt, Vadim Gluzman, Natalia Gutman, Kari Krikkku, Simone Lamsma, Lang Lang, Francois Leleux, Jan Lisiecki, Aleksej Ljubimov, Tatjana Masurenko, Albrecht Mayer, Daniel Müller-Schott, Olli Mustonen, Steven Osborne, Julian Rachlin, Benjamin Schmid, Julian Steckel, Ana Vinickaja i Aleksej Volodin. Među brojnim snimkama ističu se one hvaljenih izvedbi Mahlerove Treće simfonije i Šostakovičeve Četvrte simfonije, s etiketom AVI. Njegovoj snimci *Koncerata za violončelo i orkestar* Korngolda, Blocha i Goldschmidta, s Julianom Steckelom za izdavačku kuću AVI, dodijeljena je nagrada *Echo Klassik* 2012. Ostale novije snimke uključuju cikluse simfonija Louisa Glassa te svih koncerata i rapsodija Arama Hačaturjana, oba za izdavačku kuću cpo, vokalno-instrumentalna djela Lutosławskog za izdavačku kuću Dux te snimku *Proroka Izaije* i *Psalama* Alexandera Tansmana za izdavačku kuću World Premiere Recordings. Posljednji CD s djelima P. I. Čajkovskog objavila je Slovačka filharmonija u proljeće 2023.

LOVRE MARUŠIĆ

„Svijet je prepun brzoprstih mladih pijanista. Ali među njima se izdvajaju oni poput Marušića kojima su misli i umjetnička imaginacija brže od prstiju.“
(Branimir Pofuk, *Večernji list*)

Lovre Marušić svoj je međunarodni ugled potvrdio osvajanjem srebrne medalje i posebne Nagrade *Robert Schumann* na prestižnom pijanističkom natjecanju *International Telekom Beethoven Piano Competition 2023* u Bonnu, kao i osvajanjem srebrne medalje u Clevelandu na *2021 Cleveland International Piano Competition*. Dobitnik je brojnih vrijednih nagrada na uglednim pijanističkim natjecanjima, među kojima se ističu: prva nagrada na 20. Međunarodnom natjecanju *Santa Cecilia* u Portu (2018.), prva nagrada na Međunarodnom natjecanju IMF u Parizu (2018.) te prva nagrada, nagrada komisije i nagrada publike na Međunarodnom pijanističkom natjecanju *Isidor Bajić* u Novom Sadu (2016.). Prvu poduku iz glasovira dobio je od Rozarije Samodol u rodnom Omišu. Na poziv slavne ruske pijanistice Natalije Trull, 2006. godine odlazi u Moskvu u Centralnu glazbenu školu pri Državnom konzervatoriju *P. I. Čajkovski*, koju je 2011. uspješno završio. Studij na Muzičkoj akademiji u Zagrebu počeo je u klasi Rubena Dalibaltayana, a nastavio te diplomirao u klasi Ljubomira Gašparovića. Poslijediplomske studije nastavlja na Visokoj glazbenoj školi *Franz Liszt* u Weimaru u klasi Grigorija Gruzmana. Bilježi nastupe s eminentnim orkestrima i vrhunskim komornim sastavima, poput *Clevelandskoga* orkestra, Orkestra *Beethoven* iz Bonna, Zagrebačke filharmonije, Simfonijskoga orkestra Hrvatske radiotelevizije, Vojvođanskih i Beogradskih simfoničara, Filharmonije iz Irkutska, Simfonijskoga orkestra HNK-a u Splitu, Gudačkoga kvarteta Escher iz New Yorka, Trija Beethoven iz Bonna te Zagrebačkih solista i Splitskih solista. Lovre Marušić dobitnik je Rektorove i Dekanove nagrade Sveučilišta u Zagrebu za iznimne rezultate tijekom studija. Kao solist i komorni glazbenik nastupa na raznim festivalima i u koncertnim ciklusima diljem Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Kosova, Austrije, Njemačke, Portugala, Lihtenštajna, Rusije, Francuske i SAD-a. Trenutno je zaposlen na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u zvanju asistenta na klavirskom odsjeku te je umjetnički voditelj Međunarodnoga festivala komorne glazbe *Ostinato* u Omišu. U sezoni 2023./2024. očekuju ga, kao solista i komornog glazbenika, turneja po Kini, turneja sa Slovačkom filharmonijom i maestrom Danielom Raiskinom, recitali i nastupi u Italiji, Austriji, Njemačkoj, Portugalu, Španjolskoj, ali i diljem Hrvatske, na prestižnim festivalima, s eminentnim orkestrima i u velikim dvoranama. Lovre Marušić potpisao je generalno zastupništvo s tvrtkom *CristoforiumArt*.

Začetke romantizma u glazbi u samo osamnaest godina karijere obilježio je **Franz Schubert** (Lichtental pokraj Beča, 1797. – Beč, 1828.) stvorivši veličanstven opus. Kao jedan od predvodnika epohe, koji je veći dio života proveo u Beču, tijekom svoje kratke, ali iznimno plodne karijere skladao je brojna majstorska ostvarenja svih vrsta, karakterističnih raskošnih harmonija i inventivnih melodija. Započevši glazbenu naobrazbu kao petogodišnjak uz oca učitelja i brata, isprva učeći glasovir, a potom i violinu, bio je i član crkvenoga zbora. Na preporuku Antonija Salierija, primljen je u dvorsku kapelu, što mu je osiguralo obrazovanje u Akademskoj gimnaziji. Međutim, nakon što je 1812. ostao bez glasa, odlučio je posvetiti se skladanju. Njegov je otac ipak bio skloniji drugim zanimanjima pa je dvije godine poslije Franz Schubert, uz očevu pomoć, počeo predavati u osnovnoj školi. Novi ga posao nije potpuno ispunjavao pa se, uz podršku prijatelja, ponajprije pjesnika Franza von Schobera, noću nastavio baviti skladanjem. Do dvadesete godine napisao je više od stotinu pjesama, pet simfonija te brojna glazbeno-scenska i komorna djela. Naposljetku, napustivši učiteljsko mjesto, odlučio je posvetiti se glazbi i prepustiti se boemskom načinu života i druženju s prijateljima, osiguravši si egzistenciju kao učitelj glazbe u uglednoj aristokratskoj obitelji Esterházy. Godine 1823. Schubert je izabran za počasnoga člana Musikvereina u Grazu, što mu je donijelo financijsku sigurnost i ugled; nakon toga je u znak zahvalnosti počeo skladati svoju glasovitu Nedovršenu simfoniju. Posljednjih je godina skladateljeva života dio stvaralaštva bio tiskan, što je povećalo i zanimanje javnosti za njegove skladbe. To je autora ispunilo novim optimizmom pa je, unatoč bolesti, nastavio stvarati s velikim poletom. Skladao je na narudžbu za kazalište, a prijatelje oduševljavao svojim solopjesmama, zahvaljujući kojima je i stekao ugled, ali i klavirskim skladbama te komornom glazbom. Schubertov dar za pronalazak prikladnih, pjevnih melodija zrcali se u većem dijelu njegova opusa. Većina njegovih skladbi, pretežito intimističkoga karaktera, bila je, međutim, namijenjena kućnom muziciranju, zabavi užega kruga prijatelja, profesionalnih glazbenika i amatera, slikara i pjesnika, koji su se okupljali na tzv. Schubertijadama, na kojima su one gotovo isključivo izvođene. Unatoč kratkom životu i činjenici da nije uspio zauzeti nijedan važan položaj u glazbenom establišmentu svojega doba, Schubert je iza sebe ostavio impozantan opus koji između ostalog čine brojne poznate solopjesme, važna klavirska djela, vokalno-instrumentalne i zbarske skladbe, komorna djela i simfonije. U posljednjim godinama života borio se s bolešću kao posljedicom sifilisa te je preminuo na početku svojih tridesetih, ostavivši brojna nedovršena djela. Znakovito je da je jedna

Fotografija: Wikimedia / Kriebhuber

od njegovih posljednjih želja bila da bude pokopan u neposrednoj blizini Ludwiga van Beethovena.

U vrijeme kad je kazalište obećavalo slavu i uspjeh, očekivalo se da mladi skladatelji pokušaju ostvariti svoje ambicije na području glazbeno-scenskih djela, ponajprije opere. Tako je i Schubert, vođen težnjom za naposljetku neostvarenim uspjehom u tome žanru, od svoje četrnaeste godine pisao opere, *Singspiel* i scensku glazbu. Među njegove najpoznatije skladbe s toga područja ubrajaju se glazba za tada neuspješnu predstavu *Rosamunde, ciparska princeza*, postavljenu u Bečkom kazalištu (Theater an der Wien) u prosincu 1823. godine, iz koje su kao najpoznatiji ostali baletna glazba i *intermezzo*. Osobito je plodan bio na području koncertnih uvertira, među kojima je jedan od najblistavijih primjera **Uvertira za melodramu Čarobna harfa, D. 644**, protkana zadivljujućom živošću i skladom. Glazbu za dramu *Čarobna harfa* Georga von Hofmanna (1769. – 1845.) Schubert je napisao u ljeto 1820., a to je dojmljivo melodramatsko ostvarenje kratko bilo i na repertoaru Bečkoga kazališta, dobivši loše kritike i tek pokoju pohvalu za Schubertov glazbeni doprinos. Skladba je tijekom godina postala poznatija kao Uvertira za *Rosamunde*, koju je Schubert naknadno zamijenio glazbom izvorno predviđenom za operu *Alfonso i Estrella*. Prilagođenog sonatnog oblika, Uvertira počinje uvodom u umjerenom tempu (*Andante*), za kojim slijedi prpošni, privlačni *Vivace*.

Dobivši prvu glazbenu poduku od oca i lokalnih glazbenika, **Ludwig van Beethoven** (Bonn, 1770. – Beč, 1827.) u ranoj je mladosti zarađivao kao asistent svojega profesora Christiana Gottloba Neefea. Potom je primao pola očeve plaće kao dvorski glazbenik u Kölnu kako bi se mogao skrbiti o braći, nakon što im se otac odao alkoholizmu. Svirao je violu u raznim orkestrima, a sprijateljivši se s glazbenicima poput Antoinea Reiche, Nikolausa Simrocka i Franza Riesa, počeo je skladati prema narudžbama. Kao član orkestra dvorske kapele, imao je priliku putovati i upoznavati plemiće. Među njima je bio i grof Ferdinand Waldstein koji mu je postao prijatelj i pokrovitelj. Godine 1792. Beethoven se seli u Beč da bi studirao kod Josepha Haydna. Unatoč njihovu promjenjivom odnosu, Haydnova je jedinstvena osobnost bila poticajna u oblikovanju Beethovenova stila. Stigavši u austrijski glavni grad s najvišim preporukama, Beethoven je ubrzo stekao ugled kao pijanist i skladatelj, prihvaćajući svaku pomoć pokrovitelja. Još je kao mladi skladatelj u Bonnu pratio tadašnje trendove;

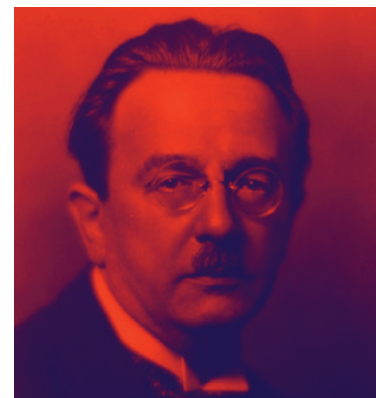
Fotografija: Wikimedia / Joseph Karl

nasuprot tome, u Beču je pomno gradio i razvijao vlastiti glazbeni izričaj, ponekad u suprotnosti sa standardima starije generacije skladatelja, time stvarajući preduvjete za razvoj novih svjetonazora i mogućnosti. Oko 1800. godine počeo je uočavati postupni gubitak sluha, što je rezultiralo velikom potištenošću, koja je samo pojačavala njegovu nedruštenost i ekscentričnost. Međutim, tri godine poslije njegova je Treća simfonija, *Eroica*, označila početak dugoga razdoblja revolucionarnog kreativnog trijumfa. U godinama koje su uslijedile pogodile su ga osobne poteškoće; uz nekoliko propalih veza, borio se i za skrbništvo nad nećakom Karlom. Unatoč relativno dugom razdoblju skladateljskoga zatišja, njegova je inventivna ponovno nadjačala sve probleme. U kasnom opusu pronalazimo vrhunska ostvarenja, poput posljednjih pet gudačkih kvarteta i posljednje četiri klavirske sonate. O ugledu koji je uživao tijekom života svjedoči i činjenica da se na ispraćaju u Beču od njega oprostilo više od trideset tisuća ljudi. Stvaralaštvo jednoga od najvažnijih skladatelja u povijesti moguće je podijeliti na rano, srednje i kasno razdoblje, a obilježavaju ih djela utemeljena na postulatima klasike, potom revolucionarne skladbe koje su proširile poimanje glazbe općenito te ostvarenja pisana jedinstvenim, osobnim glazbenim jezikom, udruženim s elementima kontrapunkta i varijacijama, uz slobodniji pristup skladanju. Upravo ta tri razdoblja upućuju na višeslojnost Beethovenove skladateljske osobnosti; on je iz temelja izmijenio svaku glazbenu vrstu koje se 'dotaknuo'. Obilježio je glazbu 19. stoljeća i izravno utjecao na njezin razvoj. Ostavio je impozantan opus koji čini devet simfonija, devet koncerata, brojna orkestralna i scenska ostvarenja, komorna djela, među kojima posebno mjesto pripada gudačkim kvartetima, sonate za violinu i glasovir, sonate za violončelo i glasovir te brojne poznate klavirske skladbe (32 sonate, jednostavačne skladbe, varijacije i bagatele). Kao vrstan pijanist, klavirsku je sonatu preselio iz atmosfere kućnog muziciranja u koncertne dvorane, a to mu je uspjelo zahvaljujući vrlo ambiciozno zamišljenim i virtuoznim djelima iz srednjeg razdoblja, dok je tradiciju romantizma, vezanu uz programnu glazbu, počeo upravo svojom Šestom simfonijom, *Pastoralnom*.

Znatan dio Beethovenova bogatog opusa čini pet koncerata za glasovir i orkestar, od kojih su prva dva nastala 1790-ih i u njima se očituje velik utjecaj Mozartovih klavirskih koncerata. Prekretnicu bez sumnje čini Treći koncert za glasovir i orkestar u c-molu, nastao 1803., kad i skladateljeva Druga simfonija, odišući mračnijim, strastvenijim ozračjem. Svoj **Četvrti koncert za glasovir i orkestar u G-duru, op. 58** Beethoven je dovršio u skladateljski plodnom razdoblju, 1806. godine, posvetivši ga nadvojvodi Rudolfu te izvevši solističku dionicu na prvoj javnoj izvedbi djela, na koncertu održanom u Theateru an der Wien 22. prosinca 1808. Bio je to svojevrsni koncertni maraton, na čijem su programu bile Peta i Šesta simfonija, Misa u C-duru i *Koralna fantazija*, a Beethoven je bio dirigent i solist. O bogatstvu Beethovenova zrelog stvaralaštva u tome razdoblju, njegovoj snazi i imaginaciji, uz program spomenutoga četverosatnog koncerta, svjedoči i činjenica da je u to vrijeme primjerice skladao i Koncert za violinu i orkestar, gudačke kvartete *Razumovsky* i Uvertiru *Coriolan*,

a počeo je raditi i na operi *Fidelio*. Uz bok spomenutim remek-djelima, Četvrti koncert za glasovir i orkestar zauzima ključno mjesto u njegovu stvaralaštvu, ističući se domišljatošću, protočnim lirskim karakterom te svježim pristupom dijalogu solista i orkestra. Inovativnost partiture ogleda se u sadržajnoj dubini, neusiljenom intimističkom karakteru i liričnosti. Stavljajući pred solista zahtjevnu dvojnu ulogu pijanističkog virtuozu i suptilnoga komornoga glazbenika, Beethoven je u svojem dojmivom ostvarenju stopio poetičnost, rafiniranost i dramatičnost. Iako je od dolaska u Beč 1792. glazbene poznavatelje impresionirao sviranjem glasovira i improvizacijama, plijeneći pozornost iznimnom originalnošću i izražajnom snagom svojih djela, na tom je koncertu, prema kasnijem svjedočenju Beethovenova učenika Carla Czernyja, njegova izvedba bila neujednačena i hirovita. Zbog uznapredovale gluhoće, unatoč pozitivnim kritikama u *Allgemeine musikalische Zeitung*, bio je to ujedno i posljednji koncert koji je Beethoven osobno predstavio javnosti, a koji potom nije izveden sve do 1836. godine, kad ga je 'oživio' Felix Mendelssohn. Unatoč manje naglašenom herojskom prizvuku kojim odzvanjaju Treći i Peti koncert za glasovir i orkestar, Četvrti plijeni pozornost ljepotom glazbenog sadržaja, domišljatom razradom tematskog materijala i neupitnom originalnošću. Uz to, uloga glasovira u njemu je moćnija i neovisnija, što je primjetno već od početka prvog stavka (*Allegro moderato*) te je dodatno naglašena iznošenjem uvoda u solističkoj dionici, praćenog dojmivom interakcijom solista i orkestra, nagovješćujući njihov blizak odnos u cijelom djelu. Središnji stavak, *Andante con moto*, u prvi plan stavlja skladateljevu vještinu tematske transformacije, s kontrastnim furioznim nastupima orkestra i njezinih akordičkim zbivanjima u dionici glasovira te posljedičnim smirajem koji vodi do spokojnog završetka stavka. Finale u obliku ronda (*Rondo: Vivace*) donosi privlačnu, ritmičnu temu, prožetu uzburkanim, vedrim raspoloženjem, kontrastnim prethodnom spokojju, koja postupno vodi do izražajne kance te naposljetku trijumfalne završnice Beethovenova najpoetičnijeg glasovirskog koncerta, ujedno i jednoga od omiljenih ostvarenja koncertnog repertoara u cjelini.

Malo poznat izvan granica Austrije, austrougarski skladatelj, violončelist i pijanist **Franz Schmidt** (Bratislava, 1874. – Perchtoldsdorf, 1939.), učenik Antona Brucknera i suvremenik Gustava Mahlera, bio je pripadnik postromantizma. Popularan za života, dijelom zbog vlastitoga konzervativizma te, prema nekim mišljenjima, staromodnog i nedovoljno maštovitog izričaja, a dijelom zbog progresivnih glazbenih događanja prve polovine 20. stoljeća, dugo je

Fotografija: Wikimedia

bio zanemarivan na koncertnim podijima. Rođen u tadašnjem Pressburgu, jedno vrijeme poznatom kao Pozsony, a današnjoj Bratislavi, gradu u kojem su najranije glazbene dosege ostvarili Franz Liszt, Ernst von Dohnányi i Bela Bartók, Schmidt je prvu poduku iz glasovira dobio od majke, koja je bila mađarskoga podrijetla. Orgulje i teoriju glazbe učio je kod franjevac, a prilikom da kao pijanističko čudo od djeteta nastupi u glasovitoj bratislavskoj palači Grassalkovich dobio je zahvaljujući nadvojvotkinji Isabelli. Nakon selidbe u Beč, Schmidt je pohađao sate glasovira kod uglednoga pijanista Theodora Leschetizkog, istodobno za egzistenciju obitelji zarađujući kao učitelj. Upisavši se na tadašnji Konzervatorij Filharmonijskoga društva, studirao je violončelo kod Ferdinanda Hellmesbergera i kompoziciju kod Roberta Fuchsa, učitelja brojnih uglednih skladatelja toga doba, poput Gustava Mahlera, Jeana Sibeliusa, Huga Wolfa te cijeloga naraštaja austrijskih skladatelja. Ondje je također pohađao predavanja Antona Brucknera, završivši studij 1896. godine, nakon čega si je audicijom osigurao mjesto violončelista u Bečkoj filharmoniji i Orkestru Dvorske opere, kojim je tada ravnao Gustav Mahler, s kojim je imao promjenjiv odnos. Rad u orkestrima napustio je 1914. da bi se mogao posvetiti dužnostima na Konzervatoriju, gdje je podučavao violončelo, glasovir, kompoziciju i kontrapunkt, prihvativši potom mjesto ravnatelja tadašnje bečke Muzičke akademije. Pretpostavlja se da je neprijateljstvo Mahlera i Schmidta bilo rezultat sklonosti kritičara potonjem, osobito nakon dodjele Beethovenove nagrade Schmidtovoj Prvoj simfoniji 1900. godine, čija je praznjava u Beču, dvije godine poslije, naišla na iznimno pozitivne kritike, među ostalima i uglednoga austrijskog kritičara Eduarda Hanslicka. Skladateljski ugled Schmidt je stekao ponajprije zahvaljujući svojim raskošnim, koloristički i orkestracijski bogatim simfonijama, protkanima melodijama velikoga zamaha, ali i ostalim orkestralnim i komornim ostvarenjima te djelima za glasovir, namijenjenima njegovu prijatelju Paulu Wittgensteinu, pijanistu koji je u ratu izgubio desnu ruku. Uz to, skladao je i djela za orgulje, operu *Notre Dame*, kojoj je Mahler predbacivao manjak melodijske invencije, no postigla je velik uspjeh nakon praznjava, te oratorij *Knjiga sa sedam pečata*. Osobni život Franza Schmidta bio je obilježen previranjima i tragedijama; na pragu 20. stoljeća vjenčao se s prijateljicom iz djetinjstva koja je zbog poteškoća s mentalnim zdravljem hospitalizirana, a potom i eutanazirana. Drugi put oženio se jednom od svojih studentica glasovira, a nekoliko godina poslije skladateljeva kći Emma preminula je tijekom porođaja; skladatelj je tada napisao Četvrtu simfoniju, osmislivši je kao rekvijem. Narušena zdravlja, doživio je potpuni slom, što je, uoči smrti, tek nakratko prekinuto dodjelom jednoga od brojnih priznanja, Beethovenove nagrade Pruske akademije.

Četiri simfonije Franza Schmidta čine najpoznatiji i najpristupačniji dio njegova stvaralaštva. Osobito je privlačna **Treća simfonija u A-duru**, raskošno, lirsko ostvarenje koje zaokuplja pozornost neobičnom mješavinom obilježja postromantizma i modernizma, toplim, ali nestabilnim ugođajem, skladnom orkestracijom, izazovnim harmonijama i neočekivanim promjenama tonaliteta, otkrivajući tijekom razvoja glazbenog

sadržaja brojne domišljate zamisli. Treća simfonija, najtankočutnija među Schmidtovim simfonijskim ostvarenjima, istodobno briljantna, ležerna i zamršena, skladana je 1927. i 1928. godine, s posvetom Bečkoj filharmoniji, koja ju je i praznjava pod vodstvom Franza Schalka 2. prosinca 1928. u Musikvereinu. Nastala je za natječaj za Međunarodnu nagradu u organizaciji Columbia Graphophone Company iz New Yorka, za najbolju novu simfoniju skladanu u duhu Schubertove Nedovršene simfonije, u povodu stote obljetnice skladateljve smrti. Glavnu nagradu, međutim, osvojio je švedski skladatelj Kurt Atterberg, za svoju Šestu simfoniju, a Schmidtovo je ostvarenje, koje Schubertovo stvaralaštvo priziva izrazito lirskim melodijama, osvojilo nagradu za austrijsko područje. Skladbu otvara *Allegro molto moderato*, prvi stavak romantičarski vedrog raspoloženja, s blistavom, lirskom temom pastoralnog ozračja koja poprima sve opojniji karakter, vodeći do dinamičnog vrhunca. Nakon promjene tonaliteta, slijedi ponavljanje i razvoj glazbenoga sadržaja uz inventivno uključivanje tematskog materijala te naposljetku rekapitulaciju i zaključak. Drugi stavak, *Adagio*, ponešto turobnijeg karaktera, kao moguća evokacija tužaljke za Schubertom, svojevrsni je skup varijacija koje vode do ključne obrade tematskoga materijala u dionicama puhača i gudača, vraćajući se naposljetku početnoj temi i pristupajući njezinoj ponovnoj obradi. Folklornim elementima i schubertovskim zanosom odiše treći stavak, *Scherzo: Allegro vivace*, kojim dominira živahni ples *Ländler*, čiji se početak ponavlja, a tematski materijal potom obrađuje na duhovit način, uz natruhe melankoličnog prizvuka. Simfoniju zaključuje *Lento – Allegro vivace*, s početnom dirljivom temom u polaganom tempu nalik na koral, koju iznose puhači. Vrveći tematskom invencijom i promjenama tonaliteta, stavak se staloženim korakom razvija sve do živahnoga, okrepljujućeg središnjeg dijela, vodeći do dojmjlive završnice. Zahvaljujući raskošnoj teksturi, zanosnoj liričnosti i pristupačnom, fluidnom izričaju, Treća simfonija Franza Schmidta iscrta proces neprekidne evolucije, istodobno odišući suptilnim pristupom, nenametljivom invencijom i umjetničkom cjelovitošću.

Organizator i nakladnik: Koncertna dvorana
Vatroslava Lisinskog
Trg Stjepana Radića 4, 10000 Zagreb
Za nakladnika: Nina Čalopek, ravnateljica
Producentica: Lana Merkaš
Urednica: Sonja Mrnjavčić

Autorica teksta: Bojana Plečaš Kalebota
Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ille
Tisak: Intergrafika TTŽ d.o.o., Zagreb
Naklada: 400 primjeraka
Cijena: 3 eur

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU
23/24

LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU
23/24

Subota, 24. veljače 2024.

ZAGREBAČKI SOLISTI

JULIAN RACHLIN, violina

Svečani koncert u povodu 70. obljetnice Zagrebačkih solista

Frano Parać: *praisvedba*

Wolfgang Amadeus Mozart: Treći koncert za violinu i orkestar u G-duru, K. 216

Petar Iljič Čajkovski: Serenada za gudače u C-duru, op. 48

Johann Sebastian Bach: Treći brandenburški koncert u G-duru, BWV 1048

Karizmatični ansambl svjetske klase koji je ispisao najljepše stranice hrvatske umjetničke glazbe!

Nijedan hrvatski ansambl nije iza sebe ostavio trag zvjezdane prašine i upisao se zlatnim slovima u knjigu svjetske klasične glazbe kao što su to učinili i još uvijek čine **Zagrebački solisti!** Jedan od utemeljitelja i umjetnički ravnatelj ansambla, Antonio Janigro, u krugovima najvećih violončelista svojega vremena, uživao je reputaciju 'princa violončela' i umjetnika svjetskoga ugleda. Od osnivanja do danas ansambl je koncertirao na svim kontinentima i svuda je dočekivan panegiricima glazbene kritike i oduševljenjem publike. Dosad su održali gotovo četiri tisuće koncerata u najvećim svjetskim gradovima i najslavnijim koncertnim dvoranama diljem svijeta. Impresivan je i popis velikih imena međunarodne glazbene scene s kojima su nastupali, a na obljetničkom koncertu ugostit će svjetsku violinističku zvijezdu – **Juliana Rachlina!**

Kao jedan od najslavnijih umjetnika današnjice, Rachlin se tijekom tridesetogodišnje uspješne karijere predstavio i kao dirigent, pedagog, komorni glazbenik, umjetnički voditelj, ali i utemeljitelj nekoliko glazbenih festivala. Djela su mu posvećivali glazbeni velikani poput Krzysztofa Pendereckog, pojavljivao se u filmovima i surađivao s filmskim zvijezdama, a dobitnik je i brojnih nagrada i UNICEF-ov je ambasador dobre volje.

Subota, 16. ožujka 2024.

SIMFONIJSKI ORKESTAR GRADA BIRMINGHAMA

KAZUKI YAMADA, dirigent

ALICE SARA OTT, glasovir

William Walton: Preludij i fuga u c-molu, *The Spitfire*

Ludwig van Beethoven: Treći koncert za glasovir i orkestar u c-molu, op. 73

Edward Elgar: Enigma varijacije na izvornu temu, op. 36

Jedinstveno i nesvakidašnje glazbeno iskustvo orkestralnog muziciranja svjetskoga sjaja!

Jedna od senzacija ovogodišnjega ciklusa *Lisinski subotom* neosporno je **Simfonijski orkestar grada Birminghama**, jedno od deset najboljih orkestralnih tijela na svijetu! U stogodišnjoj povijesti Orkestra dovoljno je istaknuti tek jedan detalj: od 1980. do 1998. šef dirigent bio je sir Simon Rattle, jedan od najvećih dirigenata današnjice, koji je muziciranje „stotinu čudesnih glazbenika“ 'izbrusio' do sjaja 24-karatnog briljanta! Nakon Rattlea, šefovi dirigenti Orkestra od 1998. do 2015. bila su još dva 'titana' današnjega dirigentskog Olimpa – Sakari Oramo i Andris Nelsons!

Današnji šef dirigent **Kazuki Yamada** najprominentniji je učenik legendarnoga japanskog dirigenta Seijija Ozawe, a već se danas može ubrojiti u najutjecajnije mlade glazbenike na planetu! Stupanj uigranosti orkestralnih glazbenika, oduševljenje i predanost kojim muziciraju, sjaj i raskoš njihovih limenih puhača i intonativna čistoća gudača gotovo da dodiruju gornju granicu dostižnog!

Vrsna njemačko-japanska pijanistica **Alice Sara Ott** počela je svirati glasovir s četiri godine: njezina nadarenost i nevjerojatan napredak i pijanistički razvoj uistinu iznenađuju, pa ju je stručna javnost u šali nazvala *Alisa iz zemlje čudesna*. Mlada pijanistica surađuje s najvećim svjetskim orkestrima i dirigentima i na glasu je kao jedna od najkompetentnijih svjetskih interpretkinja upravo glazbe Ludwiga van Beethovena, čiji će Treći koncert za glasovir i orkestar u c-molu izvoditi i na zagrebačkom gostovanju!

50
LISINSKI
1973.-2023.

